

BLAZOEN

KWARTAALBLAD VOOR HERALDIK EN ZEGELKUNDE
NEGENDE JAARGANG NR. 2 APRIL | MEI | JUNI 2023

COLOFON

'BLAZOEN' is een uitgave van Stichting Nederlands Genootschap voor Heraldiek (NGH).
www.genootschap-heraldiek.nl

'BLAZOEN' wordt verspreid onder 'Vrienden van het NGH'.
Aanmelden als 'Vriend van het Nederlands Genootschap voor Heraldiek' (minimum bijdrage Euro 35,00 per jaar) bij:
Administratie 'Vrienden van het NGH':
Drs. Wibo G. Boswijk
Akerstraat Noord 43 6446 XC Brunssum
E-mail: w.g.boswijk@planet.nl
Rek.nr. (IBAN): NL52 INGB 0006741457
Secretariaat NGH: Marcel R.C. van Vlaanderen
Leeuwenburg 6 2804 WN Gouda
E-mail: secretaris.ngh@gmail.com

Raad van Advies
Mr. Jan T. Anema, Rotterdam
Prof. Dr. Luc Duerloo, Antwerpen
Christoph E. G. ten Houte de Lange, Zeist

Het Nederlands Genootschap voor Heraldiek is aangemerkt als een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Dit houdt in dat het NGH als ANBI-instelling geen erf- of schenkbelasting hoeft te betalen over ontvangen erfenissen en schenkingen. Degene die deze instelling een schenking doet, kan zijn gift van de inkomsten- of vennootschapsbelasting aftrekken (binnen de daarvoor geldende regels).

Redactie 'BLAZOEN':
Hoofdredacteur (vacant)
Drs. R.H. Alma AIH, Warffum
W. Coolen, Berkel-Enschot
K. Padberg Evenboer aih, Ermelo
T. Metselaars, Weert
Voorlopig redactieadres:
Tobias Asserlaan 31, 5056 VA Berkel-Enschot
info@williamcoolenheraldiek.nl

Kopij voor 'BLAZOEN' dient bij voorkeur digitaal te worden aangeleverd zonder gebruik van opmaak, via bovenstaand e-mailadres. Afbeeldingen als foto of tekening of via de digitale weg, tenminste 300 DPI op het formaat van de uiteindelijke, beoogde presentatie.

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand of openbaar gemaakt door druk, fotokopie of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Layout/opmaak: William Coolen
Druk: Andeko Graphic, Dokkum
ISSN: 2405-9064

INHOUD

■ TOM METSELAARS	
Regionale heraldiek in Moldavië (deel 1)	47
■ KLAAS PADBERG EVENBOER	
Een grenadiersmijter met wapen	56
■ AD J. DE JONG	
Klerckiana aan de Kaap. De familie Klerck te Rhenen	59
■ TOM METSELAARS	
De wapens van Koningsbergen en Kaliningrad (deel 2)	65
■ ANTON C. ZEVEN	
Een door Buchelius gebruikte sigillografische term; 'tenderinge'	67
■ KLAAS PADBERG EVENBOER	
Unieke Zutphense wandschildering na 60 jaar ontsleuteld	70
■ KLAAS PADBERG EVENBOER	
Keizer en krijgsman zijn ook helden	77

VAN DE REDACTIE

In dit nummer van Blazoën weer een keur aan heraldische artikelen. Tom Metselaars belicht in twee delen de Moldavische regionale heraldiek, met voor een Oost-Europees land opvallend veel 'westers georiënteerd' vormgegeven wapens. In dit nummer het eerste deel en in het septembernummer deel 2. Klaas Padberg Evenboer bespreekt een militair hoofddeksel, versierd met een wapenafbeelding met een mogelijk Nederlandse herkomst.

In een uitgebreid verhaal vertelt Ad J. de Jong over de Rhenense familie Klerck en de Zuid-Afrikaanse connectie van deze familie. Met tot slot de overhandiging van een zegelstempel met het Klerckwapen aan de burgemeester van Rhenen ten behoeve van de collectie van het plaatselijke stadsmuseum. De heraldiek van Koningsbergen na april 1945, vanaf dan Kaliningrad geheten, wordt toegelicht door Tom Metselaars in deel 2 van dit tweeluik.

Anton C. Zeven kwam in de geschriften van Buchelius de term 'tenderinge / getendeerd' tegen en zocht -met illustratieve voorbeelden- uit, waar deze term voor staat.

In 1960 is in een oud pand in Zutphen een wandschildering ontdekt met afbeeldingen van gewapende ridderfiguren, waarvan tot voor kort de identificatie van de heraldische wapens, waarvan fragmenten te zien zijn, was uitgebleven. Klaas Padberg Evenboer beschrijft deze figuren met fictieve heraldische wapens, als zijnde behorend tot 'de Negen Besten'. In het najaar vindt in het Stedelijk Museum Zutphen, hierover een lezing plaats (zie de Agenda).

In relatie hiermee nog een reactie op een eerder verschenen artikel van Willem van Ham † over luchtboogbeelden van de Sint-Janskathedraal in 's-Hertogenbosch. Verder in dit nummer mededelingen, agenda, een verslag en de rubriek 'Vrijkwartier'.

Veel leesplezier.

Op de omslag:
Glas-in-loodraam van de Negen Besten in het historische stadhuis van Lüneburg.

HERALDISCHE RIJKDOM AAN DE EUROPESE OOSTGRENS

TOM METSELAARS

REGIONALE HERALDIËK IN MOLDAVIË (DEEL I)

In een uithoek van Oost-Europa, ingeklemd tussen Roemenië en Oekraïne, ligt het kleine Moldavië. Het land is ongeveer zo groot als België, en bijna net zo plat. Het heeft ruim drie miljoen inwoners (iets minder dan Zuid-Holland¹). De Moldaviërs laten niet veel van zich horen op het wereldtoneel. Op wat trammelant met een afvallig strookje Dnjestr-oever in het oosten van het land en wat Turkstalige inwoners in het zuiden na dan. Maar dat is allemaal alweer dertig jaar geleden², vlak nadat ze zich hadden losgemaakt van het ineenstortende Sovjetrijk. Sindsdien is het relatief rustig in het land, dat veel te bieden heeft. Het staat bekend om zijn wijnen, gemaakt op de vele wijngaarden die het land rijk is. Het klimaat is meestal aangenaam en het groene landschap glooit zacht tot aan de horizon. Helaas weten tot nu toe slechts weinig bezoekers het land te vinden. In 2019 (het laatste jaar voor corona) waren er 386.392 overnachtingen van buitenlandse toeristen.³ Ter vergelijking: in Nederland waren er in dat jaar 5.446.000 buitenlandse overnachtingen.⁴ Niettemin is een bezoek aan het land de moeite waard.

Moldavië heeft een democratisch staatsbestel en ook op heraldisch terrein heeft het zijn zaakjes prima op orde. De Comisie Națională de Heraldică a Republicii Moldova (CNH) is het officiële staatsorgaan dat sinds 1995 de heraldi-

sche zaken in het land verzorgt. Zij valt direct onder de president van de Republiek en is de nationale autoriteit die tot doel heeft het staatsbeleid op het gebied van openbare symbolen te verzekeren en te bevorderen. Silviu Andrieș-Tabac (Chisinau, 1969), een naam die vaak voorkomt in dit artikel, is de vicepresident van dit orgaan en is al vanaf de oprichting hierbij betrokken.⁵ De Commissie houdt zich vooral bezig met bestuurlijke en bedrijfsheraldiek en faleristiek. De wapens en vlaggen van districten, steden en dorpen hebben daarbij prioriteit. De CNH volgt de historische regels van de heraldiek, maar probeert de Moldavische heraldiek daarnaast ook een eigen gezicht te geven door rekening te houden met historische tradities en de hedendaagse realiteit in de republiek.⁶ Door de wapens van de huidige (zomer 2022) Moldavische raions (districten, regio's) te bespreken maken we kennis met de geschiedenis en cultuur van dit onbekende en onderbelichte stukje Europa.

Algemene opmerkingen

Moldavië is op het moment van schrijven opgedeeld in 32 "reguliere" raions en twee administratieve eenheden met een speciale status: Gagaoezie en Transnistrië. Hier liggen nog respectievelijk drie en vijf raions die in deze bijdrage niet aan bod komen. Naast de raions kent het land ook drie grote steden met een aparte status: Bălți, Bender (Roemeens: Tighina, de facto in Transnistrië) en de hoofdstad Chisinau (Roemeens: Chișinău).⁷ Van deze drie komt alleen Chisinau in deze bijdrage aan bod. De wapens van de raions hebben allemaal dezelfde kroon met drie bladeren en twee parels die verwijst naar hun status. In de wapenbeschrijvingen bedoel ik deze kroon als ik "regionale kroon" of "districtskroon" schrijf.

In de Moldavische regionale heraldiek komt de kleur rood veel voor. Deze staat voor de militaire glorie van het land, de offers die zijn gebracht voor het moederland gedurende de eeuwen, maar met name tijdens de Tweede Wereldoorlog. Om mezelf niet steeds te herhalen, zij dit bij deze vermeld.

Het metaal zilver wordt in de Moldavische heraldiek veel gebruikt om te

verwijzen naar water. Ook dit zij bij deze vermeld.

Anenii Noi

Het wapen van Anenii Noi is ontworpen door Silviu Andrieș-Tabac en is getekend door Marianna Șlapac. Het werd goedgekeurd op 24 februari 2005 door de lokale autoriteiten en op 8 april 2005 door de Nationale Heraldische Commissie.⁸

De beschrijving zou kunnen luiden: "Golvend doorsneden van rood en goud. In rood een uitkomende zilveren klimmende leeuw met een zilveren sabel in de rechter poot. In goud een uitgerukte tomatenplant in natuurlijke kleuren. Het schild gekroond met de regionale kroon."

De golvende deellijn symboliseert de drie belangrijkste rivieren in het district: de Dnjestr, Bâcul en Calinderul. De leeuw verbeeldt de verbinding tussen de oude en de nieuwe regionale heraldiek. Binnen het grondgebied van het district liggen dorpen die behoorden tot de gebieden Căinari, Telita en Varnița in de historische Bender-Tighina regio en enige dorpen die behoorden tot het Mereni-gebied in de historische Chisinau-Lăpușna regio.

Een liggende leeuw komt sinds 1826 voor op het wapen van de regio Bender en sinds 1928 op het wapen van de regio Tighina. Hij herinnert aan het verblijf van de Zweedse koning Karl XII in Varnița tijdens zijn vlucht nadat hij de slag bij Poltava had verloren in 1709.

In het wapen van Anenii Noi is de leeuw klimmend geworden en heeft hij een zwaard gekregen om aan te geven dat

Wapen
Anenii Noi

hij bereid is te vechten. Het goud uit het oorspronkelijke wapen is veranderd in zilver om een onderscheid te maken met het andere wapen, maar ook om de zuiverheid, onschuld en onschendbaarheid van de gevallen soldaten aan te geven. Zilver is de heraldische kleur van water. Het goud verwijst naar de naam van het district, afgeleid van het dialectwoord anin (meervoud anini) wat (fijn geel, rood, wit) zand betekent.

Oorspronkelijk verwijst de naam naar een zandige plaats in de vallei van de rivier de Bâc waar de gelijknamige stad ontstond die later de naamgever werd van het district. Noi betekent nieuw in het Roemeens (vergelijk de Russische naam van het district: Novoanenskij). Daarnaast staat goud voor rijkdom, prestige, deugd, grandeur en intelligentie. De tomatenplant (*Lycopersicon esculentum*) staat voor de groenteteelt, een van de belangrijkste economische sectoren in Anenii Noi en de sector waarmee het district zich onderscheidt van de andere Moldavische districten.⁹

Basarabeasca (Ned.: Bessarabië)

Het wapen is vastgesteld door de Nationale Heraldische Commissie op 23 februari 2013¹⁰ en op 15 juli 2013 door de lokale autoriteiten.¹¹ Het wapen is ontworpen door Silviu Andrieș-Tabac en getekend door Iurie Caminschi.¹² De beschrijving kan luiden als volgt: “Gedeeld, I: gedwarsbalkt van goud en groen van tien stukken, II: in rood een gouden klimmende leeuw houdende in de rechter poot een hamer en in de linker een moersleutel, beide van zilver. Het schild gekroond met de regionale kroon.” Het districtswapen is gebaseerd op het wapen van de Basarab-dynastie die Walachije (hedendaags Roemenië) bestuurde.

Wapen
Basarabeasca

Wapens van het gouvernement Bessarabië uit respectievelijk 1815 en 1826 (Wikipedia)

Van hun naam is ook de naam van het raion afgeleid. In het graf van Vlaicu Vodă (Vladislav I, 1364- circa 1376) in de kathedraal van het klooster van Curtea de Argeș werden heraldische knopen gevonden met het volgende wapen: gedeeld, I: zeven balken van goud en groen, II: geheel van goud. Het aantal balken werd in het huidige wapen gebracht op tien wat verwijst naar het aantal plaatsen in het district. Groen en goud zijn ook de kleuren van de Moldavische Mușat-dynastie die ook voorkomen in het wapen van Stephanus de Grote. De leeuw komt uit het wapen van de historische regio Bender/Tighina, met de kleuren en wapenfiguur uit het wapen van 1928. De gereedschappen die de leeuw vasthoudt, hamer en moersleutel, verwijzen naar de spoorweg die een belangrijke rol speelt in de economie van de regio.¹³

Briceni

Op het moment van schrijven van het boek (2018) was het wapen nog niet officieel vastgelegd.¹⁴ Ook de Wikipedia-site van het district geeft in augustus 2022 nog geen eigen wapen. Het hier getoonde wapen is ontworpen door Silviu Andrieș-Tabac en getekend

Wapen raion Briceni (uit: Stemele și drapelele raioanelor Republicii Moldova)

door Iurie Caminschi.

De omschrijving zou kunnen luiden: “In rood twee gekruiste gouden zwaarden met de punten naar beneden. Van boven vergezeld van een herkruist kruis ook van goud, en aan weerszijden en onderin vergezeld van drie zilveren boeken. Het schild gedekt door de districts kroon.” De symbolen zijn ontleend aan het wapen van de provincie Hotin uit 1826 en 1928. Het huidige raion is gelegen op delen van het grondgebied van deze voormalige provincie.

De zwaarden en het kruis verbeelden de veldslagen die door de eeuwen heen in dit gebied zijn geleverd en de overwinning van de christelijke legers op de Turkse. De boeken markeren de culturele en wetenschappelijke traditie van deze regio, waar grote persoonlijkheden werden geboren, zoals bijvoorbeeld de schrijver Constantin Stamati-Ciurea (1828-1898¹⁵), de dichter Grigore Vieru (1935-2009¹⁶) en de literatuurcriticus Mihai Cimpoi (*1942¹⁷).

Het wapen is in 2016 ontwikkeld en lokaal gepromoot door medewerkers van het MHC echter vooralsnog zonder dat er tot officiële aanname werd overgegaan.¹⁸

Cahul

Het wapen van Cahul is goedgekeurd door de Nationale Heraldische Commissie op 19 maart 2004 en op 10 juni 2004 door de lokale autoriteiten¹⁹. Het wapen is ontworpen door Silviu Andrieș-Tabac²⁰ en getekend door Iurie Caminschi.²¹ De beschrijving van het wapen kan luiden: “Gekanteeld doorsneden van rood en goud. In rood een zilveren (zeil) boot (met twee masten), in goud een druiventros met twee bladeren, alles van groen. Het schild gedekt met de regionale kroon.”

De gekanteelde lijn symboliseert de Muur van Trajanus (aarden verdedigingswerken die op meerdere plekken in de

Wapen Cahul

Andere versie van het wapen op *Heraldicum.ru*, getekend door I. Caminschi. Dit is ook de versie die *Stemele și drapelele raioanelor Republicii Moldova* geeft

wijde regio gevonden zijn.²² De muur kwam ook al voor op de wapens van de regio Cahul uit 1860, 1928 en 2000. Het schip verbeeldt het vele water in de regio: het waterrijke gebied langs de Proetrivier, de Salcia Marerivier, de Salcia Micărivier, het Manta- en Beleumeer en het natuurgebied Prutul de Jos, maar ook voor visserij als een van de belangrijkste economische activiteiten van de lokale bevolking. Het rood kwam ook al voor op oudere wapens in het gebied. De druiventros staat voor de wijnbouw, de belangrijkste economische activiteit in het gebied. Er zijn wijnboerderijen in onder andere Borceag, Brînza, Burlacu, Găvănoasa en Slobozia Mare. Het groen staat voor natuur en vegetatie. Het is de kleur van vrijheid, schoonheid, vreugde, gezondheid en hoop. Het goud staat voor rijkdom, prestige, deugd, grandeur en intelligentie.²³

Călărași

Het wapen is aangenomen door de lokale autoriteiten op 19 juni 2008 en goedgekeurd door de Nationale Heraldische Commissie op 17 juli 2008. Het is ontworpen door Silviu Andrieș-Tabac en getekend door Simion Zamsă.

De omschrijving kan luiden: “In rood een zilveren ruiter te paard gekleed in een blauw harnas en zilveren overkleding, houdend een zilveren boekrol in de opgeheven rechterhand en een zilveren sabel aan zijn linkerflank. De ruiter staat tussen vier gouden herkruiste kruisen, in elke schildhoek een. Het schild is gekroond met de regionale kroon.”²⁴

De ruiter met de boekrol is een sprekende figuur voor het raion. Călărași is een oud woord voor ruiter (vandaag de dag: călăreți).²⁵ De naam is volgens een legende ontstaan doordat in een gevecht tegen de Ottomanen Stephan III een regiment ruiters wacht liet lopen. Zij vochten tegen de Ottomanen, offerden zichzelf op en wonnen de slag. Uit historische documenten blijkt dat in vroeger tijden onder de lokale bevolking opvallend veel mensen het beroep van boodschapper uitoefenden in deze streken. De vier herkruiste kruisen verbeelden de vier kloosters die het raion rijk is (Frumoasa, Răciula, Hârbovăț en Hârjauca). Het goud staat daarbij voor het goddelijke licht. Het rood van het veld is afgeleid van de wapens van Lăpușna en Orhei tot wiens grondgebied het huidige raion ooit behoorde.

Een andere reden om rood te kiezen is dat het wapen van de gelijknamige hoofdstad van het raion eveneens een wapen met een ruiter voert, maar dan op een groen schild. De wapens zijn hierdoor gemakkelijk te herkennen als paar en toch voldoende verschillend.²⁶

Cantemir

Het wapen van het district Cantemir is aangenomen op 8 december 2016 door de lokale autoriteiten en op 8 september 2016 goedgekeurd door de CNH.²⁷ Het wapen is ontworpen door Silviu Andrieș-Tabac en is getekend door Mariana Șlapac.²⁸

De beschrijving luidt: “In groen een zilveren knobbelzwaan (*Cygnus olor*) zwemmend op een zilveren schildvoet. In het schildhoofd een gouden schild met daarop een merel (*Turdus merula*) in natuurlijke kleur. Op het schild staat de regionale kroon.”

Het wapen symboliseert de natuurlijke en culturele traditie van de regio. De zwaan verwijst naar het water in de regio. De figuur is gekozen door de bevolking en kwam al voor op pre-heraldische

symbolen. Het groen verwijst naar de bosrijkdom en natuurgebieden van het district en het zilver is wederom de kleur van water. De merel verwijst naar de Roemeense tradities die bewaard zijn gebleven in het gebied. De belangrijkste van deze is volkszang. Uit de regio zijn afkomstig Nicolae Sulac (1936-2003²⁹), maar ook andere zangers, muzikanten en schrijvers. Tevens is de regio bekend om zijn vele (muziek)festivals.

Volgens het (lokale?) bijgeloof is de merel een boodschapper van de lente en het symbool voor de eenzame Eros die een lied over onbeantwoorde liefde schrijft. Een thema dat veel voorkomt in de lokale poëzie en liederen.³⁰

Wapen Călărași

Wapen Cantemir

De site <https://afisha.md/> (2019) geeft deze variant van het wapen van Cantemir dat gebaseerd is op het embleem van de gelijknamige stad uit de Sovjettijd. Status onbekend

Căușeni

Het wapen is ontworpen door Silviu Andrieș-Tabac en getekend door Mariana Șlapac. Het werd goedgekeurd door de lokale autoriteiten op 12 april 2016.³¹ De omschrijving zou kunnen luiden: “In rood een zwarte schildvoet waarop een zittende omziende leeuw van goud, de staart eindigend in een liele met in de rechterpoot een vlaggenstok met daaraan een wapperende witte wimpel met twee slippen waarop een rood kruis. Het schild gedekt door de regionale kroon.” Het wapen is afgeleid van de wapens van Bender (1826) en Tighina (1928, 2000). Deels is het gerechtigd dat Căușeni de wapens van deze gebieden voortzet. De leeuw als voornaamste stuk is te vinden in alle drie de wapens van de voorgangers. Hij herinnert aan de nederlaag die Karel XII, koning van Zweden, leed tegen tsaar Peter de Grote in de Slag bij Poltava in 1709, waarna hij zijn toevluchtsoord zocht in het fort van Bender. De leeuw met deze symboliek werd ook overgenomen in andere wapens, waarvan sommige tegenwoordig nog steeds gebruikt worden, bijvoorbeeld het wapen van Anenii Noi. Om de wapens te onderscheiden van elkaar, werd de leeuw weergegeven in een positie die lijkt op die van de leeuwen bij de ingang van de Maria-Hemelvaartkerk in de stad Căușeni, maar wel op een heraldisch verantwoorde manier. De vlag die de leeuw in zijn rechterspoot houdt, is een militaire en tegelijkertijd een christelijke vlag. Hij herinnert aan de voortdurende militaire conflicten in deze regio, maar ook aan de zeer sterke en strijdlustige duizendjarige christelijke traditie. De wimpel staat stevig op de

grond en symboliseert de verdediging van de bewoners van hun voorouderlijk geloof en hun toewijding aan hun thuisland en natie. De zwarte schildvoet verbeeldt de duizend jaar oude Muur van Trajanus die door het district loopt. Hij staat in verband met en zet de zwarte gekanteelde balk voort uit het wapen van Tighina uit 2000. De kleur rood is sterk verbonden aan de gelijknamige hoofdstad van het district.

De stad heette vroeger Cheșeneul Roșu (Rode Cheșeneul), maar het verwijst onder andere ook naar het rood van de fresco's van de Maria-Hemelvaartkerk.³²

Het onderstaande middelste wapen is goedgekeurd door de Nationale Heraldische Commissie op 19 februari 2001. Het is eveneens ontworpen door Silviu Andrieș-Tabac en getekend door architect Valerie Balan. Op 19 juli 2009 werd het goedgekeurd door de lokale autoriteiten.³³

De beschrijving luidt: “Gedeeld van rood en zilver. In rood een gouden portaal met daarin de Maria-Hemelvaartkerk met zilveren muur en rood dak en muurbasis, geflankeerd door twee zittende en omziende leeuwen van goud. De rechter houdt een korenaar, de linker een zwaard. In het zilver een driemaal getande zwarte schildvoet. In het zwart een gouden achtpuntige ster. Het schild gekroond met de regionale kroon.”³⁴ Het wapen is gebaseerd op het voormalige Roemeense wapen van Tighina, verleend in 1928. Hierop was een liggende leeuw te zien. De gekanteelde schildvoet verbeeldt de Muur van Trajanus. De Maria-Hemelvaartkerk is een van de historische en architecturale monumenten in de regio die van nationale betekenis zijn.

De leeuwen verbeelden bescherming en verwijzen naar de Zweedse koning die bescherming zocht in het fort van Bender/Tighina. Het zilver symboliseert het water in de regio (de Dnjestr). De gouden ster is een windroos. Volgens Heraldicum.ru nam de regionale raad van Căușeni op 15 augustus 2009 het genoemde wapen aan.³⁵

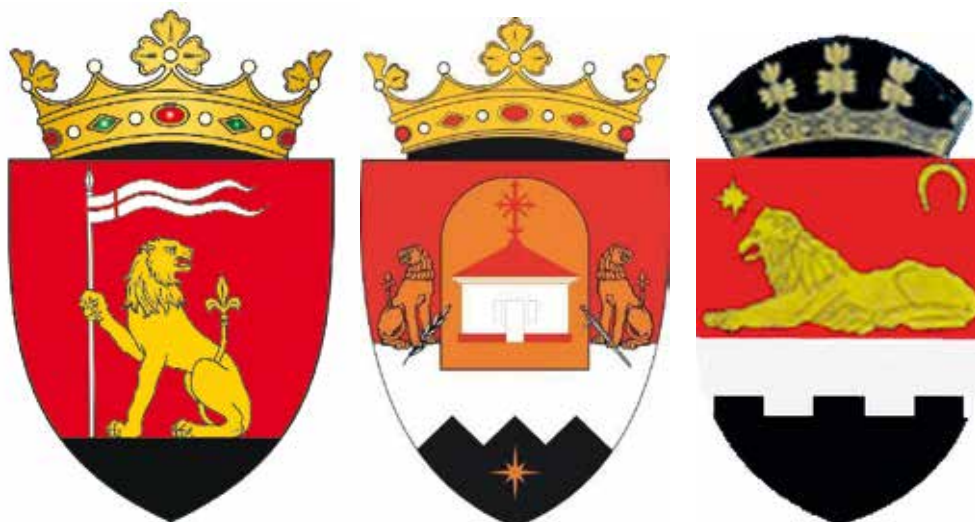
Cimișlia

Het wapen van Cimișlia werd aangenomen door de lokale autoriteiten op 28 juni 2013 en op 26 april 2013 door de CNH.³⁶ Het werd ontworpen door Silviu Andrieș-Tabac en getekend door Iurie Caminschi en Mariana Șlapac.³⁷

De beschrijving luidt: “Linksschuin gekanteeld doorsneden van rood en goud. Van het een in het ander een klimmende leeuw met in de rechter poot een gouden druiventros en in de linker een rond schild met daarop de “tamga” van Ciumeci. Het schild is gekroond met de regionale kroon.”

De leeuw vormt een heraldische schakel tussen voormalige regio's en het huidige raion. Het hedendaagse grondgebied van het district Cimișlia maakte deel uit van de historische provincie Bender-Tighina. De leeuw uit het wapen van Bender-Tighina werd overgenomen, maar met de nodige veranderingen. Hij werd recht op geplaatst en kreeg enkele attributen in zijn poten. Ook de kleurverdeling werd anders.

De druiventros verwijst naar een van de belangrijkste traditionele bezigheden van de inwoners: het verbouwen en produceren van kwaliteitswijnen. In de jaren 1990 bedroeg de productie van druiven in het district honderdduizend ton, en op het moment dat het wapen

Links het huidige wapen Căușeni van 2016, in het midden dat van 2001 en rechts het Roemeense wapen (1928), (Heraldicum.ru), status onbekend

Wapen
Cimișlia

werd goedgekeurd lagen er acht wijn-productiebedrijven. Het schild met de tamga³⁸ van Ciumeci is een sprekend element.

De naam Cimișlia is van Turaanse (dat wil zeggen Turks-Altäisch) oorsprong en is gebaseerd op ciumecili, de naam van een Tataarse stam die zich in deze gebieden ophield. Verschillende Turkse volken kennen deze naam: “șomișli” bij de Karakalpaken, “ciumicilî-tabun” bij de Turkmene en “ciumucili” bij de Basjkieren. De naam van de stam is afgeleid van het woord “ciumeci” wat vertaald kan worden als kruik³⁹, weergegeven door een teken in de vorm van een ring met een rechte of gedraaide staart. De gekanteelde deling symboliseert de Muur van Trajanus die de regio Cimișlia doorkruist⁴⁰.

Criuleni

Het wapen werd goedgekeurd door de Nationale Commissie voor Heraldiek op 23 november 2016 en door de lokale overheid op 6 mei 2017. Het wapen is ontworpen door Grigore Savin en Silviu Andrieș-Tabac en getekend door Veaceslav Vatamaniuc.⁴¹

De beschrijving van het wapen luidt: “In rood een dakspant met daarop een in de stijl van de volkskunst gesneden stenen schoorsteen, alles van zilver. Het schild wordt bekroond door de regionale kroon.”⁴²

Hiervoor voerde het raion het rechtsboven afgebeelde wapen, goedgekeurd op 14 mei 2004.⁴³ De beschrijving van dit wapen luidt: “In rood een zilveren gestileerde top van een traditionele uit steen gehouwen schoorsteen. In de schildvoet een brede blauwe golvende balk vergezeld aan de bovenzijde van twee smalle

Links het wapen Criuleni van 2017, rechts dat van 2004

witte banden. Het schild gekroond door de regionale kroon.”⁴⁴

Het district ligt aan een grote meander in de rivier de Dnjestr. Twee kleinere rivieren, de Răut en de Ichel doorkruisen het gebied. De ondergrond bestaat uit harde steen en kalksteen. Deze steen wordt op verschillende plekken in het gebied gewonnen en gebruikt in de traditionele Moldavische architectuur. Te denken valt daarbij aan zuilen, hekken en schoorstenen, maar het wordt ook gebruikt in beeldhouwkunst.

Rood is – zoals gezegd – een traditionele kleur in de Moldavische heraldiek. Het staat voor dapperheid en moed, en liefde voor het vaderland. Bewoners van dorpen in het gebied hebben eeuwenlang de oostelijke grenzen van Moldavië bewaakt. Het zilveren element is het bovendee van een traditioneel gesneden schoorsteen wat verwijst naar de steenlagen in het gebied en naar het werk dat daaruit voortkwam: de mijnbouw, steenbewerking en kunstnijverheid. Daarnaast verbeeldt hij het traditionele familiehuus.

De golvende balken verbeelden de Dnjestr en de twee kleinere zijrivieren in het gebied. Het wit staat voor zuiverheid en wijsheid. Het blauw voor het water van de Dnjestr en de luchten. Rood, wit en blauw zijn traditioneel voor de agrarische architectuur in Criuleni.⁴⁵

Dondușeni

Het wapen is goedgekeurd door de CNH op 24 april 2014 en op 25 april 2014 door de lokale autoriteiten. Het wapen is ontworpen door Silviu Andrieș-Tabac en getekend door Iurie Caminischii.⁴⁶ De omschrijving kan luiden: “In zilver een rood schuinkruis belegd met twee gekruiste

gouden korenaren in elk van de kantons vergezeld van een groen naar beneden wijzend kweeperblad. Het schild gekroond door de regionale kroon.”⁴⁷

Het huidige grondgebied van het district Dondușeni, (met uitzondering van het dorp Baraboi), maakte deel uit van de historische regio Soroca. In de jaren 1806-1812 stond op het wapen van Soroca een oogstende maaier in een tarweveld. In een zegel op een document uit 1803 zien we voor Soroca een stierenkop (voor Moldavië) vergezeld van een sikkel (rechts) en een tarweschoof (links). Toen Bessarabië en ook Soroca deel gingen uitmaken van het Russische Rijk bleven deze stukken in gebruik. Soroca is van oudsher de graanschuur van Moldavië.

Andere districten hadden al eerder de sikkel en het graan uit het Sorocase wapen overgenomen: Drochia in 2008 een gouden tarweaar, Soroca in 2005 een gouden tarweschoof, Șoldănești in 2007 twee gouden korenaren en Telenești in 2013, een zilveren sikkel. Daarom werd

Wapen
Dondușeni

besloten om voor Donduşeni de aren op een schuinkruis te plaatsen. Het schuinkruis doet denken aan molenwieken. Enerzijds als verwijzing naar de verwerking van graan tot brood, anderzijds als verwijzing naar de schilder Igor Vieru (1923-1988), afkomstig uit deze streek, die vaak molens en de graanverwerking tot onderwerp had voor zijn schilderijen. De vier kantons die ontstaan door het schuinkruis verbeelden de vier belangrijkste rivieren van het district (Cainari, Cubolta, Dnjestr en Răut).

Ten slotte komt het schuinkruis niet veel voor in de Moldavische nationale heraldiek, wat bijdraagt aan de herkenbaarheid. De bladeren verwijzen naar de vele bossen in het district. Dat het bladeren van kweeperen zijn, verwijst naar het feit dat het vooral door mensenhanden aangelegde bossen en parken zijn (waaronder het grootste park van het land). Want de kweeper is een plant die gecultiveerd dient te worden. Daarnaast verwijzen de bladeren naar de uit de regio afkomstige schrijver Ion Druta (*1928), die het thema herfst vaak in zijn verhalen verwerkte. De kweeper moet daarbij gezien worden als symbool van de herfst, ouderdom en eenzaamheid. Door ze om te draaien lijken ze te vallen in de herfstwind. Het goud symboliseert overvloed en rijkdom. Zilver verwijst naar water en groen naar natuur en vegetatie.⁴⁸

Drochia

Het wapen is goedgekeurd door de CNH op 17 juli 2008 en op 23 mei 2008 door de lokale autoriteiten. Het wapen is ontworpen door Silviu Andrieş-Tabac en getekend door Iurie Caminischî⁴⁹. Het wapen is "In blauw een zilveren lopende grote trap (*Otis tarda*) met een gouden

korenaar in de snavel. Het schild is gekroond met de regionale kroon."⁵⁰ De grote trap is een sprekend element voor de regio (Roemeens: dropia). Het blauw van het schild verwijst naar de kleur van de lucht. Het grondgebied van het raion was onderdeel van de historische regio Soroca. In het huidige wapen van Soroca is een tarweaar opgenomen. Hiernaar verwijst de aar in de snavel van de vogel. Goud is daarbij de kleur van overvloed, rijkdom en briljantie⁵¹.

Dubăsari

Het wapen is goedgekeurd door de CNH op 24 september 2004 en op 21 oktober 2004 door de lokale autoriteiten. Het wapen is ontworpen door Silviu Andrieş-Tabac en getekend door Iurie Caminischî. Volgens de site van het CNH werkten aan het wapen tevens mee: G. Policinski, de voorzitter van het district, M. Jimbei, de secretaris van de districtsraad en Gh. Morarenco, de belangrijkste architect van het district⁵².

De beschrijving luidt: "In blauw drie gouden bliksemschichten: twee gekruist en de derde paalsgewijs geplaatst. Over de schichten een zilveren golvende dwarsbalk waarop een rode doebas (primitief eiken vaartuig) is geplaatst. Het schild gekroond met de regionale kroon."⁵³

De golvende dwarsbalk representeert de rivier de Dnjestr, op beide oevers waarvan het district is gelegen. De gouden bliksemschichten symboliseren de elektriciteitscentrale van Dubăsari die elektriciteit levert aan beide oevers van de Dnjestr (vandaar dat de schichten onder en boven de balk uitsteken). De doebas diende om mee te vissen en om van de ene oever naar de andere te varen. De wortel van dit woord -dub- komt uit het

Slavisch en betekende onder Russen en Oekraïners, naast eik, ook vaartuig gemaakt van een eikenhouten stam (in het Roemeens dubă, duboaië). Een deel van een dergelijke boot, gemaakt van een uitgeholde eikenboom werd in september 1992 gevonden op de linkeroever van de Dnjestr. Momenteel wordt deze bewaard in het stadsmuseum van Tighina/Bender. Naar schatting zou de hele doebas een totale lengte van negen meter hebben gehad. De naam Dubăsari is dus afgeleid van doebas met het achtervoegsel -ari met de betekenis "makers van doebassen" of "zij die toezicht houden op bruggen, gebouwd van eikenhout". Aangenomen wordt dat er op de plaats van het huidige Dubăsari een brug over de Dnjestr lag. Het blauw staat voor de lucht, trouw, doorzettingsvermogen en de Europese oriëntatie van de inwoners. Zilver is de heraldische kleur van water. Rood staat voor bloed, vuur, en opoffering voor het moederland. Het symboliseert in dit wapen de turbulente geschiedenis van dit district ten tijde van de Moldavische onafhankelijkheid (het conflict met Transnistrië⁵⁴). Als gevolg hiervan is Dubăsari in tweeën gedeeld, een deel dat nog steeds onderdeel is van Moldavië en een ander deel dat bij Transnistrië hoort- TM).⁵⁵

Edineţ

Het wapen is goedgekeurd door de CNH op 28 januari 2005 en op 26 november 2004 door de lokale autoriteiten. Het wapen is ontworpen door Silviu Andrieş-Tabac en getekend door Iurie Caminischî⁵⁶. De beschrijving luidt: "Linksschuin geënt gedeeld van groen en zilver. In het groen de gouden drietand van het geslacht Cupcici. Het schild gekroond door de regionale kroon."⁵⁷

Wapen
Drochia

Wapen
Dubăsari

Wapen
Edineţ

De geënte deellijn verbeeldt de zogenaamde Toltrele Prutului. Dit unieke natuurverschijnsel bestaat uit verhogingen in het landschap, gemiddeld 100 meter hoog, opgebouwd uit miljoenen jaren oud koraalrif. De “bergen” bestaan uit de skeletten van voorhistorische zeedieren die leefden in de Tortonische en Sarmatische zee tien- tot twintigmiljoen jaar geleden. Daarmee zijn deze koepelvormige heuvels, opgedeeld door smalle rivierdalen, veel ouder dan de bergen van de nabij gelegen Karpaten. De naam “toltre” komt in variaties voor in diverse andere talen en is mogelijk verwant aan de naam van een ander gebergte: de Tatra.

Het groen verbeeldt de vele bossen in het raion, maar ook de landbouw die veel inwoners bedrijven. Het zilver verwijst naar het water van de Proet, maar ook naar de eerder genoemde prehistorische zeeën en naar de kalkafzettingen die zij achterlieten.

De drietand staat voor het bojarengeslacht Cupcici (voor het eerste genoemd in de veertiende eeuw). In de Middeleeuwen viel een groot deel van het grondgebied van het huidige raion onder hun gezag. De drietand van de familie Cupcici is bekend van twee zegels uit 1421 en 1432/33-1435. Soortgelijke symbolen komen voor op Tataarse, Litouwse en Poolse wapens. Het goud verwijst naar de ouderdom van het symbool. Het wapen kan dus gelezen worden als “het land van de Toltrele van de Proet en de landerijen van de familie Cupcici”.⁵⁸

Făleşti

Het wapen is goedgekeurd door de CNH op 24 september 2004 en op 30 september 2004 door de lokale autoriteiten. Het wapen is ontworpen door Silviu Andrieş-Tabac en getekend door Iurie Caminischii.⁵⁹ De beschrijving van het wapen luidt: “Linksschuin doorsneden van groen en zilver, met een steigerend paard van het een in het ander. Het schild gekroond met de regionale kroon.”⁶⁰

Het wapen van het raion weerspiegelt de drie natuurgebieden die op het grondgebied van het district zijn gelegen. De kleur groen symboliseert de bosgebieden, maar staat ook voor vrijheid, schoonheid, vreugde, gezondheid en hoop. Zilver verbeeldt in de heraldiek water en symboliseert de uiterwaarden langs de Proet en de meren en plassen

Wapen
Făleşti

van het district die ooit zeer belangrijk waren voor de economie en ecologie. Tevens staat de kleur voor zuiverheid, onschuld en wijsheid.

Het steigerend paard verwijst naar de steppe van Balți en naar het Middeleeuwse wapen van de regio Iași (thans Roemenië), waarin tevens een paard stond, en naar het wapen van het Bessarabische graafschap Iași-Balți, waarin een paardenhoofd was opgenomen. Zodoende continueert het wapen van Făleşti de historische regionale heraldiek van Moldavië.

De moderne stukken onderscheiden zich van de historische door de positie van het paard en zijn kleur te laten verschillen van de twee genoemde historische wapens⁶¹.

Florești

Het wapen is goedgekeurd door de CNH op 23 mei 2019 en op 18 juli 2019 door de lokale autoriteiten. Het wapen is ontworpen door Silviu Andrieş-Tabac en getekend door Iurie Caminischii.⁶² De beschrijving van het wapen luidt: Linkschiin ingebogen gedeeld van rood en goud met een rechtsschiin uitkomende lelie met meeldraden. Het wapen wordt gekroond door de regionale kroon.”⁶³

Er zijn verschillende versies van hoe de stad (en dus het raion) aan zijn naam is gekomen. In de meest aannemelijke speelt een pittoreske heuvel een rol die Rediul Florilor werd genoemd. Een andere versie verhaalt van een lokale legende waarin lang geleden ene Varvara, een zeer mooie en rijke dame, land bezat op beide oevers van de Răut-rivier. Zij gaf opdracht om vele bloemen te planten op de ene oever, vanwaar de naam Florești aan de ene zijde, en Vărvăreuca op de andere oever.⁶⁴

Wapen
Florești

De rode kleur komt veel voor in regionale wapens. Het goud verwijst naar de tarwearen in het historische wapen van de regio Soroca op het grondgebied waarvan het huidige raion Florești ligt.⁶⁵ In het wapen van de gelijknamige hoofdstad van het raion zijn tevens lilies opgenomen. Zij vormen een sprekend element in het wapen. Volgens de Roemeense heraldicus Jean-Nicolas Mănescu (1927-1999) zijn de twee meest voorkomende heraldische bloemen de roos en de lelie. Andrieş-Tabac koos voor de lelie, de minst voorkomende variant in de Moldavische wapens, om de naam van de stad uit te drukken.⁶⁶

Glodeni

Het wapen is goedgekeurd door de CNH op 17 juli 2008 en op 15 augustus 2014 door de lokale autoriteiten. Het wapen is ontworpen door Silviu Andrieş-Tabac en getekend door Gheorghe Movilă.⁶⁷ De beschrijving van het wapen luidt: “Gedwarsbalkt van acht stukken van zilver en zwart. Daar overheen een aanzierende gouden wisentkop. Het wapen gekroond met de regionale kroon”.⁶⁸

Wapen Glodeni

Het gedwarsbalkte schild van zilver en zwart is bedoeld als een sprekend wapen. De naam “Glodeni” wordt verklaard als “drassige, modderige plaats”. In de heraldiek is zilver de kleur van water en zwart de kleur van aarde. De afwisseling van beide kleuren verbeeldt de vermenigving van water en aarde en dus modder. De dwarsbalken kunnen ook worden gezien als een verwijzing naar de historische regio Bălți op wiens grondgebied het huidige Glodeni-district ligt. De naam Bălți verwijst eveneens naar een modderige plek (Roemeens *baltă* (meervoud *bălți*) betekent poel.⁶⁹

De wisentkop verbeeldt het nationale natuurreservaat “Pădurea Domnească”, waarbinnen ook het volledig beschermde gebied “Zimbrăria” ligt. In augustus 2005 werden hier drie Europese bizonnen (*Bison bonasus*) uit het Białowieża-reservaat in Polen geïntroduceerd: Kagura, Podwarka en Rodeauvacu, als geschenk van de Poolse staat.

Het goud staat voor grootsheid, deugdzaamheid en prestige. Het zilver representeert zuiverheid, wijsheid en onschuld. Zwart staat voor eenvoud, luxe en geloof.⁷⁰

Hîncești

Het wapen is goedgekeurd door de CNH op 24 september 2004 en op 30 september 2004 door de lokale autoriteiten. Het wapen is ontworpen door Silviu Andrieș-Tabac en getekend door Iurie Caminischii.⁷¹

De beschrijving van het wapen luidt: “In rood een linksschuin geplaatste gespannen handboog met een naar boven gerichte pijl. Uit de boog groeien vier wijnbladeren, twee aan elke zijde van de pijl, alles van goud. Het schild gedekt door de regionale kroon.”⁷²

Het rood symboliseert de militaire glorie van het gebied, de liefde en de offers die door de eeuwen heen voor het moederland zijn gebracht. De gewapende oosterse boog is ontleend aan het middeleeuwse wapen van de provincie Lăpușna, dat ooit het gebied van het huidige Hîncești-district omvatte.

In het huidige wapen heeft het zowel de vorm als de positie van het oude wapen. Op die manier is er een link tussen de oude en de hedendaagse districtsheraldiek. Het goud drukt de ouderdom van het stuk uit. Door de gebruikelijke boog te vervangen door een lommerrijke wijnstok werd het wapen uniek gemaakt. De

Wapen Hîncești

druivenplant verwijst naar de wijnbouw als een van de belangrijkste economische activiteiten van de bewoners van het district.⁷³

Ialoveni

Het wapen is goedgekeurd door de CNH op 9 november 2006 en op 30 november 2006 door de lokale autoriteiten. Het wapen is ontworpen door Silviu Andrieș-Tabac en Claudia Cazac en getekend door Claudia Cazac en Natalia Rotaru.

De beschrijving van het wapen luidt: “In blauw een zilveren poort met stenen omlijsting. Op de poort ligt een rood schild met daarop een linksschuin geplaatste gespannen (oosterse) handboog met een naar boven gerichte pijl, alles van goud. Het schild gedekt met de regionale kroon.”⁷⁴

De poort is een kelderdeur die verwijst naar de wijnfabricage, wat een belangrijke economische activiteit in het district is. Wijnbedrijven zijn te vinden in de stad Ialoveni en onder andere de dorpen Bardar, Costești, Mileștii Mici, Puhoi, Rezeni, Sociteni, Suruceni, Ulmu en Zâmbreni. Sommige van deze bedrijven zijn van internationale faam.

De witte steen waarin de poort is gebouwd verwijst naar de kalksteenindustrie in het gebied, met name de kalksteenmijn van Mileștii Mici.

De (oosterse) boog komt uit het Middeleeuwse wapen van de regio Lăpușna, waartoe destijds ook het gebied van het huidige Ialoveni behoorde. Vorm en positie van de boog komen precies overeen met die in het oude wapen. Op die manier wordt een link gelegd tussen de historische en de eigentijdse regionale Moldavische heraldiek.

Het blauw is de kleur van de lucht, trouw en Europa. Het rood van het hart-

Wapen Ialoveni

schild is, zoals gezegd, een typische kleur voor de Moldavische heraldiek. Het goud van de boog geeft aan dat het embleem zeer oud is en staat voor rijkdom, prestige, deugd en intelligentie.⁷⁵

Leova

Het wapen is goedgekeurd door de CNH op 28 januari 2005 en op 11 januari 2005 door de lokale autoriteiten. Het wapen is ontworpen door Silviu Andrieș-Tabac en getekend door Mariana Șlapac.

De beschrijving van het wapen luidt: “In zilver een verbrede zwarte schuinbalk. In het zwart een gaande gouden leeuw, getongd en genageld van rood. In de linker bovenhoek een rode kroon van vijf bladeren. Het schild gedekt door de regionale kroon.”⁷⁶

De zwarte balk verbeeldt de Muur van Trajanus die het raion ongeveer van zuidwest naar noordoost doorkruist, beginnend bij het dorp Tighiceanca, een voorstad van de stad Leova. De verwijzing naar de Muur kwam ook al afwisselend voor op de wapens van de regio Cahul tussen 1861 en 2003. De Muur komt ook voor in het wapen van de stad Leova sinds 1 maart 1934. De zwarte kleur verwijst naar het feit dat de Muur een aarden verdedigingslinie is.

De leeuw is een sprekend stuk dat verwijst naar de naam Leova. In werkelijkheid is Leova waarschijnlijk afgeleid van de persoonsnaam Leoa/Leva - Leu/Lev. Goud benadert de natuurlijke kleur van een leeuw, maar staat in dit geval ook voor oudheid en grootsheid.

De keuze voor zilver is eerder praktisch dan symbolisch, maar het kan gezien worden als verwijzing naar de wateren van het district; de rivieren Proet, Lăpușna, Sărata, Sârma, Tigheci en Ialpușel. Zilver is ook de kleur van reinheid,

Wapen Leova

onschuld en wijsheid. De rode voivodale kroon verwijst naar de verdwenen regio Tigheci. De naam hiervan vinden we vandaag nog terug in de naam van een rivier die de districten Leova en Cantemir doorkruist, in de hoogten van Tigheciului en in het dorp Tigheci. Tigheci was een autonome gemeenschap in het gebied.⁷⁷

Nisporeni

Het wapen is goedgekeurd door de CNH op 2 februari 2006 en op 1 december 2005 door de lokale autoriteiten. Het wapen is ontworpen door Silviu Andrieș-Tabac en getekend door Iurie Caminischi. De beschrijving van het wapen luidt: "In blauw een stappend paard geplaatst tussen drie bomen (2,1) alles van zilver. Het schild gedekt door de regionale kroon." Het wapen drukt uit dat oude Moldavische districten deel uitmaakten van het huidige raion. In de Middeleeuwen maakte het noordwestelijke deel van het raion deel uit van het district Iași en het zuidoostelijke van Lăpușna. Na 1812, na de territoriale administratieve hervormingen binnen het gouvernement Bessarabië, maakte het grondgebied van het huidige district Nisporeni deel uit van de regio Chisinau. Vanaf 1925 wordt dit gebied Lăpușna genoemd. Voor het wapen van Nisporeni werd het Russische wapen van de regio Chisinau, goedgekeurd in 1826 als basis gebruikt: in blauw, een zilveren eik op een terras van hetzelfde. De eik symboliseert de Codrii Orheiului (bosgebied), waarin deze soort het meeste voorkomt. Er wordt onderscheid gemaakt met het oude wapen door het belangrijkste stuk te vermenigvuldigen, dus drie in plaats van een boom. Het terras is daarbij komen te vervallen. Een tweede onder-

Wapen Nisporeni

scheid wordt gemaakt door de toevoeging van het paard als verwijzing naar de historische regio Iași. Het Middeleeuwse wapen van Iași was een paard.⁷⁸ (Zie ook Fălești).

Woord van dank

Bij deze mijn speciale erkentelijkheid aan de volgende personen voor hun hulp bij de totstandkoming van deze bijdrage: A. Bordeniuc, namens de districtspresident (Fălești), N. Mereacre, districtssecretaris (Ialoveni), Z. Scripcari, hoofd public relations (Glodeni).

Niet in de laatste plaats Silviu Andrieș-Tabac, nationale heraut van de Republiek Moldavië en chef van het kabinet van de Nationale Heraldische Commissie van Moldavië.

Naschrift

In een mail van 29 augustus 2022 vult Silviu Andrieș-Tabac nog aan: "Ondertussen heeft Florești haar symbool officieel goedgekeurd, precies volgens ontwerp."

Bronvermelding:

1. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Zuid-Holland>
2. https://nl.wikipedia.org/wiki/Transnistrisch_conflict
3. <https://www.e-unwto.org/doi/abs/10.5555/unwtofb0498211120162020202201>
4. <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/82058NED>
5. https://ro.wikipedia.org/wiki/Silviu_Andrieș-Tabac
6. <https://cnh.prm.md/>
7. https://nl.wikipedia.org/wiki/Bestuurlijke_indeeling_van_Moldavië
8. http://heraldicum.ru/moldova/anenii_r.htm
9. <https://anenii-noi.md/simbolurile-raionului/>
10. <https://cnh.prm.md/>
11. <https://basarabeasca.md/ro/stema-si-drapelul-raionului/>
12. <http://heraldicum.ru/moldova/besaraba.htm>
13. Stemele și drapelele raioanelor Republicii Moldova
14. Stemele și drapelele raioanelor Republicii

- Moldova
15. https://ro.wikipedia.org/wiki/Constantin_Stamati-Ciurea
16. https://ro.wikipedia.org/wiki/Grigore_Vieru
17. https://ro.wikipedia.org/wiki/Mihai_Cimpoi
18. Stemele și drapelele raioanelor Republicii Moldova
19. <https://cahul.md/stema-raionului/>
20. Heraldicum.ru
21. <https://cnh.prm.md/>
22. https://en.wikipedia.org/wiki/Trajan's_Wall
23. <https://cahul.md/stema-raionului/>
24. Stemele și drapelele raioanelor Republicii Moldova
25. https://en.wikipedia.org/wiki/Călărași,_Moldova
26. Stemele și drapelele raioanelor Republicii Moldova
27. <http://heraldicum.ru/moldova/kantemir.htm>
28. <https://cnh.prm.md/>
29. https://ro.wikipedia.org/wiki/Nicolae_Sulac
30. Stemele și drapelele raioanelor Republicii Moldova
31. Stemele și drapelele raioanelor Republicii Moldova
32. Stemele și drapelele raioanelor Republicii Moldova
33. <http://heraldicum.ru/moldova/causeni.htm>
34. <https://causeni.md/raionul-causeni/stema-raionului/>
35. <http://heraldicum.ru/moldova/causeni.htm>
36. <https://cnh.prm.md/>
37. <http://heraldicum.ru/moldova/cimislia1.htm>
38. Een tamga is een abstracte zegel of stempel gebruikt door Euraziatische nomaden en culturen die door hen beïnvloed zijn. De tamga was meestal het teken van een bepaalde stam, clan of familie. Ze werden gebruikt in de klassieke Oudheid en de Middeleeuwen - <https://en.wikipedia.org/wiki/Tamga>
39. <https://context.reverso.net/translation/romanian-english/căuș>
40. Stemele și drapelele raioanelor Republicii Moldova
41. <https://cnh.prm.md/>
42. <http://heraldicum.ru/moldova/criuleni.htm>
43. <http://heraldicum.ru/moldova/criuleni.htm>
44. <https://criuleni.md/index.php?pag=pag&id=436&l=ro>
45. <https://criuleni.md/index.php?pag=pag&id=436&l=ro>
46. <https://cnh.prm.md/armorial/>
47. <http://heraldicum.ru/moldova/dondusen.htm>
48. <https://donduseni.md/simbolurile-raionului/>
49. <https://cnh.prm.md/armorial/>
50. http://heraldicum.ru/moldova/drochia_r.htm
51. Stemele și drapelele raioanelor Republicii Moldova
52. <https://cnh.prm.md/armorial/>
53. <http://heraldicum.ru/moldova/dubasari.htm>
54. https://en.wikipedia.org/wiki/Dubăsari_District
55. <https://dubasari.md/pagins/simbolica>
56. <https://cnh.prm.md/armorial/>
57. http://heraldicum.ru/moldova/edinet_r.htm
58. Stemele și drapelele raioanelor Republicii Moldova
59. <https://cnh.prm.md/armorial/>
60. http://heraldicum.ru/moldova/falesti_r.htm
61. Mailwisseling met A. Bordeniuc namens de president van het raion S. Fintina, 22-8-2022
62. <https://cnh.prm.md/armorial/>
63. <https://floresti.md/simbolica-raionului/>
64. <https://www.moldovenii.md/md/news/view/taxon/100/id/51445/from/splendid>
65. <https://floresti.md/simbolica-raionului/>
66. <https://primariafloresti.md/simbolurile-orasului-stema-drapelul-or-floresti/>
67. <https://cnh.prm.md/armorial/>
68. <http://heraldicum.ru/moldova/glodeni1.htm>

69. <https://en.wikipedia.org/wiki/Bălți#Name>
 70. Mailwisseling met Z. Scripcari, hoofd public relations van het raion, 16 augustus 2022
 71. <https://cnh.prm.md/armorial/>
 72. <https://hincesti.md/wp-content/uploads/2018/12/Pașaportul-raionului-2018.pdf>
 73. Stemele și drapelele raioanelor Republicii Moldova
 74. <https://cnh.prm.md/armorial/>
 75. Mailwisseling 12-8-2022 met N. Mereacre, secretaris van het district
 76. <https://cnh.prm.md/armorial/>
 77. <http://www.leova.md/index.php?page=pag&id=765&l=ro>

Websites bezocht zomer 2022:
 Anenii-noi.md Incesti.md
 Basarabeasca.md News.ungheni.org
 Cahul.md Observatorul.md
 Causeni.md Oldchisinau.com
 Cnh.prm.md Or.md
 Context.reverso.net Primariafloresti.md
 Criuleni.md Raioncimisia.md
 Crstraseni.md Raiontaracia.md
 Donduseni.md Soldanesti.md
 Dubasari.md Stefan-voda.md
 Floresti.md Telenesti.md
 Geraldika.ru En.wikipedia.org
 Heraldicum.ru Nl.wikipedia.org

Ro.wikipedia.org www.leova.md
 Ru.wikipedia.org www.moldovenii.md
 www.e-unwto.org www.soroca.org.md
 www.cbs.nl

Literatuur:
 Stemele și drapelele raioanelor republicii Moldova, Andrieș-Tabac, S., Chisinau, 2018.
 De afbeeldingen van de wapens zijn afkomstig van Wikipedia, tenzij anders vermeld.

MOGELIJK NEDERLANDSE HERKOMST

EEN GRENADIERSMIJTER MET WAPEN

KLAAS PADBERG EVENBOER

land stamt, is te zien op een afbeelding uit de collectie Vinkhuijzen van de New York Public Library (NYPL).² Deze afbeelding komt wat kleurgebruik en het voorkomen van de granaten overeen (afb. 3). Deze granaten zijn het embleem van de grenadiers.

Beschrijving van het wapen op de grenadiersmijter (afb. 4).

Wapen: in rood een groen bebladerde boom op een groene ondergrond. Daarvoor een soldaat in uniform met lange mantel, die in beide handen iets (wapens?) vast houdt.

Helm: een aanzierende, getraliede helm, met kroon.

Helmteken: een uitkomende, geharnaste arm houdende een zwaard, met om

de elleboog een wapperend blauw lint gebonden.

Helmkleed: rechts rood, gevoerd van zilver, links blauw, gevoerd van rood.

Dit wapen is identiek aan het in 1678 door keizer Leopold I verleende "Upstalsboomwapen" aan de Ostfriesische Landschaft (afb. 5).³

Dit wapen voor de Ostfriesische Landschaft wordt als volgt omschreven: Vertaling vanuit het Duits: 'In een rood schild een groene eik op een groene heuvel. Ernaast staat een man, in harnas, een lans in zijn rechterhand, een zwaard in zijn linkerhand en een open helm versierd met twee witte en twee blauwe struisvogelveren op zijn hoofd. Boven het schild een traliehelm, rechts met

In november 2022 stelde Mathieu Wilmsen, conservator van het National Militair Museum in Soest, via LinkedIn de volgende vraag:

"Een unieke vondst bij collega's in een ander museum: een (zeer waarschijnlijk Nederlandse) grenadiersmijter uit de eerste helft van de achttiende eeuw.¹

Het geborduurde wapen op de voorzijde is zeer waarschijnlijk van een regiments- of compagnie-eigenaar. Helaas is dit familiewapen nog niet geïdentificeerd. Hopelijk dat we daar nog achter komen zodat we het stuk ook exacter kunnen determineren."

Dat de getoonde grenadiersmijter (afb. 1 en 2) uit de eerste helft van de achttiende eeuw en tevens mogelijk uit Neder-

Afb. 1. Voorkant van de grenadiersmijter met wapen

Afb. 2. Achterkant met een gouden granaat, het embleem van de grenadiers